

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3103

Vragen van het lid **Jasper van Dijk** (SP) aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *het verlenen van een wapenexportvergunning voor Brazilië* (ingezonden 22 april 2021).

Antwoord van Minister **Kaag** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 8 juni 2021).

Vraag 1 en 2

Is het juist dat de vergunning voor radar- en C3-systemen inclusief bijbehorende onderdelen, programmatuur, technologie en technische ondersteuning naar de Braziliaanse marine, een order ter waarde van 20 miljoen euro, voor apparatuur van de firma Thales is? Zo nee, om welk bedrijf gaat het dan?¹ Kunt u bevestigen dat het om een onderdeel van schepen van de Tamandaré-klasse gaat? Zo nee, om welke schepen gaat het dan?

Antwoord 1 en 2

Er kunnen geen uitspraken worden gedaan over de details van de aanvraag. Dat betreft bedrijfsvertrouwelijke informatie.

¹ Kamerbrief over de afgifte vergunning voor export militair materieel naar Brazilië d.d. 15 april 2021, en: informatie op de website van de Thales Group over «Thales in Brazil» (<https://www.thalesgroup.com/en/countries/americas/thales-brazil>) de tekst: *Strategic partner of the Brazilian Navy. Supplies critical systems for the Brazilian Submarines strategic defence program (PROSUB), such as sonars, electronic warfare and communication suite; Electronic warfare systems for corvettes and frigates, together with radars and communications solutions; Thales works to offer the Brazilian Navy the most modern solutions for the Frigates Tamandaré, encompassing a large volume of technology transfer and local content, as well as local support throughout the vessel life cycle as well as its systems.*

Vraag 3

Kunt u ook bevestigen dat een Nederlands-Zweeds wervenconsortium de order voor de bouw van de Tamandaré-klasse heeft verloren van een Duitse werf? Zo nee, hoe zijn dan de feiten?²

Antwoord 3

Een consortium van o.a. het Duitse ThyssenKrupp Marine Systems en Braziliaanse Embraer Defense & Security is geselecteerd voor de bouw van vier schepen in de Tamandaré-klasse³.

Vraag 4

Deelt u de opvatting dat de Braziliaanse maatschappij in een ernstige crisis is gekomen door Covid-19 en in het bijzonder door ontbrekend adequaat beleid van de regering van Bolsonaro? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Ja. De Covid-19 situatie in Brazilië is op dit moment zeer zorgelijk en het Covid-19 beleid van de regering van Bolsonaro stuit in Brazilië op forse kritiek (zie ook antwoord op vraag 5). Daarnaast staat Brazilië voor hardnekkige uitdagingen op het gebied van mensenrechten en klimaat, inclusief het tegengaan van ontbossing. Nederland brengt zijn zorgen hierover, samen met Europese partners of bilateraal, onder de aandacht bij de Braziliaanse regering. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 8 is de vergunningaanvraag zorgvuldig getoetst, waarbij extra aandacht is besteed aan de eerbiediging van mensenrechten. Hieruit kwam geen duidelijk risico naar voren dat de te leveren goederen worden ingezet voor het begaan van ernstige schendingen van mensenrechten.

Vraag 5

Deelt u de opvatting dat in de Braziliaanse staat grote spanningen bestaan over het Covid-19 beleid van president Bolsonaro? Wat is uw appreciatie van het vervangen door Bolsonaro van de hele top van de krijgsmacht, inclusief de marineleiding?⁴

Antwoord 5

Er is in Brazilië forse kritiek op het Covid-19 beleid van president Bolsonaro. De Braziliaanse senaat is in opdracht van het Braziliaanse Hooggerechtshof een onderzoek gestart naar het optreden van de overheid in de coronacrisis. Op 29 maart jl. kondigde de toenmalig Minister van Defensie, generaal Fernando Azevedo e Silva, zijn ontslag aan. Azevedo deed dit zonder opgave van redenen, maar had zich eerder uitgesproken over de grondwettelijke rol van de krijgsmacht en tegen politieke inmenging. Zijn ontslag leidde tot de gezamenlijke terugtrekking van de commandanten van het leger, de marine en de luchtmacht. Het kabinet kan op dit moment niet voorspellen wat de

² Nautic Expo, Saab and Damen, Saab compete for Brazilian corvette project ([https://trends.nauticexpo.com/project-326895.html#:~:text=Saab%20and%20Damen%20Schelde%20Naval,Combat%20Management%20System%20\(CMS\)](https://trends.nauticexpo.com/project-326895.html#:~:text=Saab%20and%20Damen%20Schelde%20Naval,Combat%20Management%20System%20(CMS))) de tekst: *Saab and Damen Schelde Naval Shipbuilding are cooperating to compete for a project to supply four Tamandaré Class Corvettes (CCT) for the Brazilian Navy*; en: Schiff&Hafen, 29 maart 2021, «TKMS erhält Zuschlag für brasilianische Korvetten» (TKMS erhält Zuschlag für brasilianische Korvetten – Schiff&Hafen (schiffundhafen.de)).

³ <https://www.marinha.mil.br/noticias/marinha-realiza-primeira-reuniao-contratual-com-consorcio-aguas-azuis>

⁴ Al Jazeera, 30 maart 2021, «Brazil replacing military chiefs after Bolsonaro cabinet shake-up. The move comes after President Jair Bolsonaro made six cabinet changes amid mounting pressure over the COVID crisis» (<https://www.aljazeera.com/news/2021/3/30/brazil-replacing-military-chiefs-after-bolsonaro-cabinet-shake-up>) de tekst: *The departure of Bolsonaro's former defence chief, Azevedo e Silva, came as more of a surprise on Monday. In a ministry statement, Azevedo e Silva said he had «preserved the Armed Forces as institutions of state» during his tenure. «I leave in the certainty of a mission accomplished.» Some Brazilian media reported that the army, navy and air force chiefs had resigned in protest against Bolsonaro's decision to replace Azevedo e Silva. «For the first time in history, the commanders of all three branches of the armed forces presented their joint resignation in disagreement with the president,» the Folha de Sao Paulo newspaper said.*

politieke gevolgen van de recente veranderingen in de Braziliaanse krijgsmacht zullen zijn.

Vraag 6

Is het juist dat onlangs een voorgenomen aankoop voor de Braziliaanse luchtmacht van twee Airbus A330-toestellen geen doorgang vond als gevolg van ontbrekende middelen? Is het juist dat het Braziliaanse Ministerie van Economische Zaken die aankoop heeft verhinderd? Wat is de opvatting van het Braziliaanse Ministerie van Economische Zaken over de aankoop van marineschepen met daarop Nederlandse apparatuur? Kunt u uw antwoord toelichten?⁵

Antwoord 6

De voorgenomen aankoop van de twee Airbus 330-toestellen was niet voorzien in de concept-overheidsbegroting van Brazilië van 2021. Het Braziliaanse Ministerie van Economische Zaken heeft het voorstel voor deze onvoorziene uitgave afgekeurd, omdat deze niet zou voldoen aan de criteria voor onvoorziene urgente uitgaven. Het Braziliaanse Ministerie van Defensie kan het verzoek voor de extra middelen opnieuw doen, na de goedkeuring van de begroting van 2021. De begroting is op 22 april jl. goedgekeurd. Er is geen opvatting van het Braziliaanse Ministerie van Economische Zaken bekend over de aankoop van de marineschepen.

Vraag 7

Wat is uw opvatting over grensconflicten met de buurlanden van Brazilië? Deelt u de opvatting dat conflicten over grenzen in het Amazonegebied een verantwoordelijkheid zijn voor de hele Braziliaanse regering en waarvan de marine geen uitzondering kan zijn? Zo nee, waarom niet?⁶

Antwoord 7

Brazilië kent op dit moment geen grensconflicten met buurlanden. In de huidige crisis rond Venezuela stelt Brazilië zich hard op jegens het bewind van Maduro, maar sluit het iedere vorm van militaire interventie uit.

Vraag 8

Deelt u de opvatting dat de begunstiging van de marine van de staat Brazilië een gelegenheidsargument is teneinde een Nederlandse firma een order te gunnen, ofschoon er veel «uitdagingen» (zoals u in uw brief stelt) bestaan in het Braziliaans beleid? Zo ja, bent u bereid van de exportvergunning af te zien? Zo nee, waarom niet en kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 8

Nee. De vergunningaanvraag is zorgvuldig getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport⁷. U bent hierover nader schriftelijk geïnformeerd (Kamerstuk 22 054, nr. 340). In deze toetsing is extra aandacht besteed aan criterium 2 (eerbiediging mensenrechten en naleving humanitair oorlogsrecht) en criterium 4 (regionale stabiliteit). Uit de toetsing kwam geen duidelijk risico naar voren dat de te leveren goederen worden ingezet voor binnenlandse onderdrukking of het begaan van ernstige schendingen van mensenrechten of het humanitair oorlogsrecht. Ook bestaat er geen duidelijk risico dat de te leveren militaire goederen of technologie ingezet zullen worden voor agressie jegens een ander land of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. Het kabinet is dan ook van mening dat de vergunningaanvraag terecht is toegewezen en ziet geen reden om de vergunningverlening te heroverwegen.

⁵ Airway1, 7 maart 2021, «Brazilian Air Force without funds to purchase two Airbus A330s» (<https://www.airway1.com/brazilian-air-force-without-funds-to-purchase-two-airbus-a330s/>).

⁶ The Conversation, 7 maart 2019, «Brazil and Venezuela clash over migrants, humanitarian aid and closed borders» (<https://theconversation.com/brazil-and-venezuela-clash-over-migrants-humanitarian-aid-and-closed-borders-112913>).

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AL%3A2008%3A335%3A0099%3A0103%3ANL%3APDF>